

ОЦІНКА ТЕЛИЦЬ РІЗНИХ ГЕНОТИПІВ УКРАЇНСЬКОЇ ЧЕРВОНОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ ЗА ЕКСТЕР'ЄРОМ

Р.О. Кобзарь

Інститут тваринництва степових районів імені М.Ф. Іванова «Ас-канія-Нова» - Національний науковий селекційно-генетичний центр з вівчарства

Викладено результати досліджень екстер'єрної оцінки будови тіла телиць української червоної молочної породи порівняно з ровесницями англєрської. Встановлено, що тримісячні телиці голштинізованого типу української червоної молочної породи дещо крупніші за англєрських ровесниць, проте до 18 місяців різниця між групами зникає.

Ключові слова: проміри, екстер'єрний профіль, індекси будови тіла

Основним завданням селекційно-племінної роботи в молочному скотарстві є формування високопродуктивних стад, придатних до експлуатації в умовах промислової технології. Для того, щоб тварини відповідали вищевказаним критеріям, вони повинні характеризуватися відповідним екстер'єрним типом [2], що формується під впливом генетичних та паратипових факторів протягом росту організму, які необхідно регулювати.

Для регулювання процесів розвитку сільськогосподарських тварин необхідно передусім опанувати закономірність морфофункціонального росту та специфічних властивостей організму на кожному етапі [5]. Оскільки організм – це складний анатомо-фізіологічний комплекс, усі частини якого взаємопов'язані й взаємообумовлені [4], то й визначати закономірність росту тварин можливо за екстер'єром.

Рівень вирощування телиць істотно впливає на ріст, розвиток, відтворювальну і молочну продуктивність тварин. Отже, дослідження їх екстер'єру і його змін в основні вікові періоди є питанням важливим.

Однією з основних молочних порід півдня України є українська червона молочна, тварини якої добре пристосовані до цих кліма-

тичних умов. Метою досліджень було вивчення особливостей розвитку ремонтних телиць різних генотипів до 18-місячного віку шляхом дослідження їх екстер'єру.

Матеріал і методика досліджень. Експериментальна частина роботи виконана в ПОК «Зоря» Білозерського району Херсонської області, яке є одним із базових племзаводів з розведення української червоної молочної породи.

Для виконання роботи в якості об'єктів досліджень використовувалися телички різних генотипів за голштинською породою, з яких у місячному віці було сформовано дві групи по 20 голів у кожній (II група – $\frac{3}{4}$, III група – $\frac{7}{8}$). Для контрольного порівняння взято групу молодняку англєрської породи (I група), оскільки вона є однією з вихідних порід при створенні української червоної молочної і другою, за якою спеціалізується господарство.

Вимірювання статей екстер'єру проводили за загальноприйнятими методиками, використовуючи мірну палицю, стрічку та циркуль [1]. Було взято вісім основних промірів: висоту в холці та крижах, глибину та ширину грудей, косу довжину тулуба, ширину в кульшових зчленуваннях, обхват грудей за лопатками та п'ястка. За даними промірів статей тіла побудовано екстер'єрний профіль. При побудові графіка екстер'єрного профілю за точку відліку взято середні показники промірів теличок англєрської породи, оскільки вони є контролем [3].

За даними промірів вираховували індекси будови тіла телиць.

Биометричну обробку результатів досліджень проводили за алгоритмами Н.А. Плохинського з використанням ПЕОМ та програми Microsoft Excel.

Результати досліджень. Особливості зовнішніх характеристик піддослідних телиць різних генотипів, за даними промірів, наведено в таблиці 1.

Згідно з даними таблиці у тримісячному віці телиці української червоної молочної породи переважали аналогів англєрської за висотою в холці на 6,5-6,4 см, або 7,1-7,0% ($P>0,999$); за косою довжиною тулуба на 3,0-4,4 см, або 2,9-4,2% ($P>0,99$; 0,999); за обхватом грудей за лопатками на 5,1-3,4 см, або 4,9-3,3% ($P>0,99$; 0,95); за обхватом п'ястка на 0,7 см, або 6,6 % ($P>0,999$). В подальші вікові періоди різниця між вищезазначеними промірами майже зникає.

Використовуючи графічний метод оцінки тварин за промірами було побудовано екстер'єрний профіль телиць другої та третьої груп у порівнянні з середніми показниками промірів тварин контрольної групи (рис. 1).

Таблиця 1. Лінійні проміри тіла телиць різних генотипів у віці 3, 6 і 18 місяців.

Група	Проміри							
	висота в		грудей		коса довжина тулуба	ширина в кульшових зчленуваннях	обхват	
	холці	крижах	глибина	ширина			грудей за лопатками	п'ястка
3 місяці								
I	85,3±0,54	92,6±0,73	35,8±0,52	20,9±0,45	100,3±0,77	14,3±0,28	98,5±1,04	9,9±0,16
II	91,8±0,28****	97,2±0,61****	37,8±0,39***	22,8±0,38***	103,3±0,57***	15,3±0,23***	103,6±1,15***	10,6±0,11****
III	91,7±0,30****	97,5±0,61****	37,0±0,52	22,3±0,40**	104,7±0,73****	15,0±0,27*	101,9±1,34**	10,6±0,11****
6 місяців								
I	95,3±0,45	102,8±0,60	43,6±0,45	23,9±0,34	107,9±0,79	17,2±0,21	118,7±0,69	11,7±0,17
II	97,3±0,57***	101,8±0,48	43,5±0,35	24,4±0,33	107,6±0,69	17,3±0,15	121,4±0,59***	11,5±0,13
III	96,5±0,56	101,4±0,61	43,5±0,37	24,1±0,29	107,9±0,73	17,5±0,16	120,6±0,88*	11,6±0,16
18 місяців								
I	121,3±0,43	124,4±0,43	64,5±0,53	44,3±0,64	152,3±0,51	45,5±0,54	190,9±0,68	18,0±0,15
II	122,1±0,35	125,2±0,34	63,7±0,37	43,4±0,32	152,2±0,34	45,1±0,38	190,7±0,36	18,2±0,13
III	122,3±0,44	125,5±0,40*	63,2±0,52*	43,3±0,36	152,0±0,36	45,2±0,42	190,5±0,47	18,3±0,14

*P>0,90;

**P>0,95;

***P>0,99;

****P>0,999

Встановлено, що тварини української червоної молочної породи у 18-місячному віці мають більші висотні проміри, проте глибина грудей на 0,8-1,3 см, а ширина на 0,9-1,0 см менші, ніж у англерів. Коса довжина тулуба в усіх групах майже однакова; на 0,4-0,3 см англерські телиці ширші в кульшових зчленуваннях, проте обхват п'ястки у них на 0,2-0,3 см менший за ровесниць.

Порівняння лінійного росту зі стандартом проводили за основним висотним проміром – висотою в холці. Згідно з одержаними даними телиці всіх груп перевищували стандарт української червоної молочної породи. Так у тримісячному віці досліджувані тварини мали більшу висоту в холці на 6,7-6,8 см, у 6 місяців - на 0,5-1,3 см, у півторарічному віці вона становила 2,1-2,3 см.

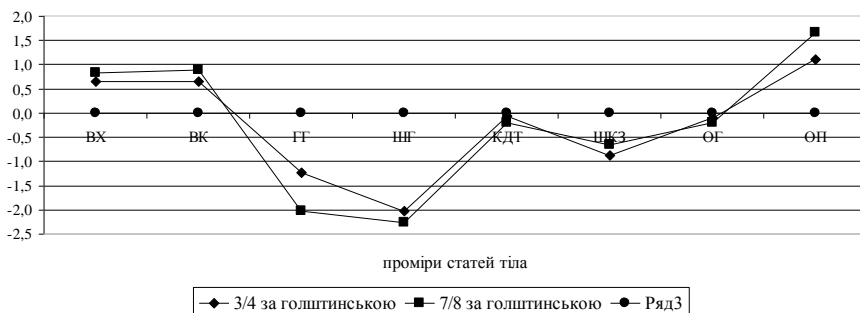

Рис. 1. Профіль промірів телиць різних генотипів

Аналіз вікової динаміки індексів будови тіла телиць засвідчив зміни пропорцій у віці від 3 до 18 місяців (табл. 2). Так індекс довгоногості протягом зазначеного періоду зменшився на 11,2% в групі телиць англерської породи. У II і III групах цей індекс зменшився на 11,2 та 11,3%. Також спостерігається зменшення й індексу перерослості в кожній групі на 6,0; 3,1 та 3,8% відповідно. Всі інші розраховані індекси з віком збільшилися.

Різниця у показниках індексів теличок різних генотипів незначна. У 3-місячному віці достовірна різниця за індексом довгоногості між англерами та тваринами української червоної молочної породи з часткою 7/8 поліпшуючої голштинської складала 1,6% ($P>0,9$); за індексом масивності англерські телички переважали ровесниць з третьої групи на 4,4% ($P>0,95$). За індексом розтягнутості тварини I групи перевищували ровесниць II та III груп на 5,1-3,4% ($P>0,999$; 0,95), за індексом перерослості – на 2,6-2,2% ($P>0,95$).

Таблиця 2. Індеси будови тіла телиць різних генотипів у віці 3, 6 і 18 місяців.

Група	Довгоногості	Розтягнутості	Грудний	Збитості	Костистості	Масивності	Перерослості
3 місяці							
I	58,0±0,66	117,7±0,98	58,8±1,68	98,3±1,08	11,6±0,21	115,6±1,34	108,6±0,76
II	58,8±0,44	112,6±0,73****	59,0±1,15	100,4±1,17	11,5±0,13	113,0±1,35	106,0±0,70**
III	59,6±0,59*	114,3±0,91**	60,5±1,26	97,4±1,38	11,6±0,12	111,2±1,35**	106,4±0,78**
6 місяців							
I	54,3±0,48	113,3±0,90	54,9±0,70	110,1±0,99	12,3±0,19	124,7±0,93	107,9±0,70
II	55,2±0,42	110,7±0,82**	56,2±0,72	113,0±0,97**	11,9±0,15	124,8±0,85	104,7±0,36****
III	54,9±0,32	111,9±0,93	55,4±0,80	111,9±1,00	12,0±0,18	125,0±0,96	105,0±0,50***
18 місяців							
I	46,8±0,33	125,6±0,58	68,7±0,89	125,4±0,60	14,9±0,12	157,5±0,67	102,6±0,16
II	47,6±0,33	125,1±0,42	68,1±0,57	125,4±0,36	14,9±0,11	156,8±0,51	102,9±0,09
III	48,3±0,49**	124,4±0,57	68,7±0,89	125,3±0,39	15,0±0,11	155,8±0,60	102,6±0,12

*P>0,90;

**P>0,95;

***P>0,99;

****P>0,999

У віці 6-ти місяців збільшилася різниця за індексом перерослості між англерами та телицями української червоної молочної породи до 3,1-2,8% ($P > 0,999$; 0,99).

У півторарічному віці індекс довгоногості збільшується пропорційно збільшенню частки голштинської «крові» в генотипі телиць. Так англєрські телиці на 1,7-3,2% мали менший цей показник за ровесниць ($P > 0,90$; 0,95).

Висновки. Телиці української червоної молочної породи голштинізованого типу переважають ровесниць англєрської породи за більшістю промірів у 3-місячному віці. В подальші вікові періоди різниця між групами майже відсутня. У тримісячному віці англєрські телиці мали масивніший та більш розтягнутий тулуб від ровесниць голштинізованого типу. З віком ця різниця між групами зникла. Телиці всіх досліджуваних груп характеризуються молочним типом будови тіла.

Список використаної літератури

1. Борисенко Е. Я. Разведение сельскохозяйственных животных / Е. Я. Борисенко. – Москва, «Колос», 1966. – Изд. 4-е, переб. и доп. – 463 с.
2. Когут М. І. Порівняльна характеристика екстер'єру корів різних генотипів / М. І. Когут. – Науковий вісник ЛНУВМтаБТ імені С.З. Гжицького. – Львів, 2007. – Том 9, № 3. – с. 70-73.
3. Полупан Ю. П. Особливості екстер'єру молодяку худоби створеної червоної молочної породи / Ю. П. Полупан. – Вісник аграрної науки, 2003.- №7- с. 88
4. Рубан Ю. Д. Конституция животных и проектирование технологических и селекционных процессов в скотоводстве/ Ю. Д. Рубан. – Київ: Аграрная наука, 2003. – 284 с.
5. Й. Сірацький. Наймолочніші корови розвиваються помірно / Й. Сірацький, Л. Ференц, Є. Федорович, В. Кадиш // Тваринництво України. – 2006. - № 11/12. – С. 18-20.